

## DE SLAG OM HET WITTE HUIS



# DE SLAG OM HET WITTE HUIS

van Iowa tot Wisconsin



Pieter Uittenbogaard

SCRIPTUM

Copyright © 2020 Pieter Uittenbogaard

Vormgeving cover en binnenwerk [www.igraph.be](http://www.igraph.be)

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any other means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any other information storage and retrieval system, without permission from the publisher.

ISBN 978 94 6319 231 6

NUR 770

[www.scriptum.nl](http://www.scriptum.nl)

[twitter.com/scriptumnl](https://twitter.com/scriptumnl)

[Facebook.com/UitgeverijScriptum](https://Facebook.com/UitgeverijScriptum)

Voor Sasja (†). En de baasjes van Sasja.

things got terribly ugly incredibly quickly  
things got ugly embarrassingly quickly  
actually things got ugly unbelievably quickly  
honestly things got ugly seemingly infrequently  
initially things got ugly ironically usually  
awfully carefully things got ugly unsuccessfully  
occasionally things got ugly mostly painstakingly  
quietly seemingly things got ugly beautifully  
infrequently things got ugly sadly especially  
frequently unfortunately things got ugly  
increasingly obviously things got ugly suddenly  
embarrassingly forcefully things got really ugly  
regularly truly quickly things got really incredibly  
ugly things will get less ugly inevitably hopefully

---

Het gedicht *American Sonnet for the New Year* van Terrance Hayes  
werd op 14 januari 2019 gepubliceerd in *The New Yorker*.



# INHOUD

INLEIDING In de voetsporen van Alexis de Tocqueville	9
---	---

## DEEL I IOWA

1 On the Trail	17
2 First-in-the-nation	45

## DEEL II LAND IN CRISIS

3 Uitbraak	81
4 Exitstrategie	105
5 Black Lives Matter	131
6 Opleving	157

## DEEL III WISCONSIN

7 Battleground state	183
8 The Final Stretch	212
9 One-term president	248
Verantwoording en dankwoord	263
Noten	265
Index	307





# INLEIDING

## IN DE VOETSPOREN VAN ALEXIS DE TOCQUEVILLE



‘FROM THIS MOMENT ON,  
IT’S GOING TO BE AMERICA FIRST.’

– Donald J. Trump, de 45ste president van de Verenigde Staten,  
in zijn inauguratiespeech op 20 januari 2017.

Na een overtocht van iets meer dan vijf weken komt op 9 mei 1831 een Frans stoomschip aan in de haven van New York. De 181 opvarenden kunnen hun geluk niet op: de bodem van de voedselvoorraad is namelijk bereikt. Omdat de wind niet gunstig staat, moet er echter worden uitgeweken naar Newport (Rhode Island), zo’n 200 kilometer ten noordoosten van New York. Als de boot daar om acht uur ’s avonds eindelijk aanmeert, trakteert de kapitein alle bemanningsleden en passagiers in de lokale herberg op een maaltijd.

Onder de opvarenden bevinden zich twee jonge Franse juristen: Alexis de Tocqueville en zijn vriend Gustave de Beaumont. Het duo heeft zich een jaar op de reis naar de VS voorbereid. Aan boord hebben ze daarnaast Engels geleerd en veel gesproken met Peter Schermerhorn, een invloedrijke Amerikaanse koopman uit een familie van Nederlandse komaf. Ze zijn er officieel op uitgestuurd om verslag aan de Franse koning uit te brengen over het Amerikaanse gevangenisstelsel, maar Tocqueville heeft zijn zinnen op andere zaken gezet.

Met het boek *Over de democratie in Amerika* dat enkele jaren later verschijnt, zet hij zichzelf in één klap op de kaart als een van de belangrijkste politieke denkers uit de geschiedenis. De Engelse filosoof John Stuart Mill schaalde Tocquevilles uitvoerige studie van de jonge natie in ‘among the most remarkable productions in our time.’ En president Woodrow Wilson prees de bekwaamheid van Tocqueville in het beschrijven van de werking van de democratie in de Verenigde Staten als ‘possibly without rival.’ *Over de democratie in Amerika* wordt nog altijd algemeen beschouwd als een klassieker.<sup>1</sup>

Alexis de Tocqueville wordt op 29 juli 1805 geboren in een dorpje iets ten westen van Parijs. Hij groeit op in een welvarende aristocratische familie die flink geleden heeft onder de gevolgen van de Franse Revolutie. Tijdens de Terreur waren verschillende familieleden onthoofd, een lot dat de ouders van Alexis slechts wisten te ontlopen doordat de belangrijkste revolutieleider, Maximilien de Robespierre, zelf op het schavot belandde. ‘I came into the world at the end of a long revolution which, after having destroyed the ancient state, had created nothing durable,’ schrijft Tocqueville in 1837 in een brief aan zijn Engelse vertaler. ‘The aristocracy was already dead when I began to live and democracy was not yet in existence.’<sup>2</sup>

Na de val van Napoleon in 1815 wordt het huis Bourbon in ere hersteld en krijgt de vader van Tocqueville een invloedrijke functie bij de overheid aangeboden. Zoonlief doet het ondertussen buitengewoon goed op school. In de bibliotheek van de familie ontdekt hij bovendien de boeken van verlichtingsfilosofen als Jean-Jacques Rousseau en Montesquieu. Tocqueville gaat vervolgens rechten studeren in Parijs en wordt in 1827 benoemd tot onderzoeksrechter. Maar al snel slaat de verveling bij de ambitieuze twintiger toe. Liever filosofeert hij over de vraag hoe Frankrijk moet omgaan met de onvermijdelijke opkomst van democratie en gelijkheid. Tocqueville vraagt zich met name af hoe de politieke macht van een soeverein volk gecontroleerd kan worden. Het zelfbestuur tijdens de Franse Revolutie was immers verre van zaligmakend geweest.<sup>3</sup>

De Julirevolutie van 1830, waarbij Karel X als laatste koning van het huis Bourbon wordt vervangen door zijn neef Lodewijk Filips, vormt een keerpunt in het leven van Tocqueville. Zijn familie was

immers trouw aan de Bourbons en het is dan ook met tegenzin dat hij de eed aan de nieuwe machthebber aflegt. In de periode daarna is de situatie in het land gespannen. En Tocqueville is ongelukkig. Hij heeft namelijk het idee dat zijn superieuren hem met wantrouwen zullen blijven bekijken. Met het oog op zijn carrière besluit hij daarom het land tijdelijk te verlaten.<sup>4</sup>

‘Ik heb altijd al Noord-Amerika willen bezoeken. Daar hoop ik te zien wat een echte republiek is,’ schrijft Tocqueville aan een vriend in augustus 1830. Een studie naar de hervorming van het Amerikaanse gevangenisstelsel vormt de ideale dekmantel voor een reis naar de VS. En begin april 1831 steekt de 25-jarige Fransman samen met Beaumont de Atlantische Oceaan over. Het werkelijke doel van de reis is lessen te trekken uit de milde sociale revolutie die zich in Amerika heeft voltrokken. Tocqueville is er namelijk van overtuigd dat ook het volk op het oude continent een steeds groter deel van de macht zal opeisen.<sup>5</sup>

Tocqueville en Beaumont doorkruisen de VS van mei 1831 tot februari 1832. Van New England in het noordoosten, via de *frontier* aan de oevers van Lake Michigan in het westen, langs de Mississippi naar New Orleans alvorens te eindigen in New York. De twee Fransen treffen er een onbescheiden volk aan dat vol zelfvertrouwen de toekomst tegemoetziet en een groot belang hecht aan materiële welvaart. ‘We bevinden ons hier duidelijk in een andere wereld,’ schrijft Tocqueville twee weken na aankomst in zijn dagboek.<sup>6</sup>

Amerika bestaat op dat moment uit 24 staten en telt ongeveer 13 miljoen inwoners. New York heeft 230 duizend inwoners. De twee grootste staten van nu, Californië en Texas, maken nog deel uit van Mexico, en slavernij verdeelt het land in Noord en Zuid. In 1831 wordt *The Liberator*, een belangrijke abolitionistische krant, voor het eerst uitgegeven. En in augustus van datzelfde jaar komen in Virginia zwarte slaven onder leiding van Nat Turner in opstand. President is Andrew Jackson, een charismatische persoonlijkheid die, in tegenstelling tot zijn zes voorgangers, geen wortels heeft in de politieke elite en tegenwoordig een populist genoemd zou worden. Een jaar voor de komst van Tocqueville en Beaumont had *Old Hickory* (zoals Jackson werd genoemd) de Indian Removal Act ondertekend: indianen in het oosten van de VS werden gedwongen te

verhuizen naar onherbergzame gebieden ten westen van de Mississippi. Langs deze *Trail of Tears* zouden in de daaropvolgende jaren duizenden doden vallen. Overigens heeft Donald Trump aan het begin van zijn presidentschap op een prominente plek in de Oval Office een portret van Jackson op laten hangen.

Het bezoek van de jonge Fransen is een sensatie. Veel Amerikanen bieden hun diensten aan en de twee ontvangen vrijwel iedere avond een uitnodiging voor een diner bij een hoogwaardigheidsbekleider. Tocqueville en Beaumont spreken onder anderen met de laatste nog levende ondertekenaar van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring, Charles Carroll, met oud-president John Quincy Adams en met president Andrew Jackson. Als sponzen zuigen ze alles in zich op. Tocqueville maakt driftig aantekeningen, houdt een dagboek bij, leest talloze boeken en documenten en vraagt verschillende deskundigen essays te schrijven die hij later als bron kan gebruiken.

Bij terugkomst in Frankrijk duikt Tocqueville meteen de bibliotheek in. In alle rust zet hij er zijn gedachten op schrift. Deel 1 van *Over de democratie in Amerika*, waarin het Amerikaanse politieke systeem gedetailleerd wordt beschreven, verschijnt in 1835. En vijf jaar later volgt het tweede deel, dat meer filosofisch van aard is, en onder meer de rol van het gezin en juryrechtspraak behandelt. Het magnum opus van Tocqueville wordt lyrisch ontvangen en de politiek filosoof, die nog geen dertig jaar oud is bij de publicatie van het eerste deel, treedt toe tot de Franse intellectuele elite.<sup>7</sup>

Waarom het boek de titel *Over de democratie in Amerika* draagt, en niet *Over de Amerikaanse democratie*, legt Tocqueville in een brief aan John Stuart Mill als volgt uit: 'America was only my framework, democracy was the subject.' Hij concludeerde weliswaar dat Europa in de voetsporen van de VS zou treden, maar ook dat het geen kopie zou worden. Volgens Tocqueville zou de democratie in elk land namelijk vorm krijgen op basis van specifieke politieke, economische en sociale omstandigheden.<sup>8</sup>

Ook dit boek gaat over de democratie in Amerika. Bijna 200 jaar na de reis van Alexis de Tocqueville doe ik verslag van de verkiezingscyclus van 2020. Hoewel de invloed van Amerika op de rest

van de wereld onder druk staat, gaat het nog altijd om de belangrijkste stembusgang op aarde. En dat in een land waar de overwinning niet per se gaat naar degene die de meeste kiezers heeft, maar naar degene die de meeste kiesmannen achter zich weet te krijgen. Een land ook waar overwegend agrarische staten onevenredig veel politieke macht genieten, en waar de grenzen van menig kiesdistrict langs partijlijnen zijn getrokken. Een land dat ten slotte ten diepste verdeeld is over onderwerpen als ongelijkheid, abortus, vuurwapengeweld en klimaatverandering.

De Amerikaanse verkiezingscyclus begon al in 2019 in Iowa: de eerste staat waar traditiegetrouw voorverkiezingen plaatsvinden. Meer dan vijftientig Democratische presidentskandidaten liepen de landbouwstaat in het Midden-Westen ruim een jaar lang plat: elke kerk, elke brouwerij, elk buurtcentrum, elke school en elk restaurant kon bij wijze van spreken wel op een bezoekje rekenen. Met Tocquevilles *Over de democratie in Amerika* op zak trok ik drie keer naar Iowa. Ik zag daar begin februari 2020 onder meer hoe de voorverkiezingen dramatisch verliepen voor Joe Biden. Kort na mijn laatste trip naar Iowa nam de verkiezingscampagne in maart 2020 echter een bizarre wending toen de zwaarste pandemie in een eeuw tijd in alle hevigheid uitbrak. De coronacrisis trof de VS ongenadig hard: honderdduizenden Amerikanen stierven aan de gevolgen van covid-19 en tientallen miljoenen mensen verloren hun baan. De dood van George Floyd door politiegeweld eind mei reet ondertussen wonden uit het verleden open. Amerika was een tot op het bot verdeeld land in crisis.

De laatste maanden van de campagne volgden de gebeurtenissen elkaar in een duizelingwekkend tempo op: ongefundeerde aantijgingen van stemfraude, de dood van rechter van het Hooggerechts-hof Ruth Bader Ginsburg, een chaotisch verlopen eerste presidentieel debat, Trumps besmetting met het coronavirus en een fel gevecht om een tiental *battleground states*. In de spannende verkiezingsnacht van dinsdag 3 op woensdag 4 november was het uiteindelijk de staat Wisconsin die Biden een doorslaggevende duw richting de overwinning gaf.

Dit boek vertelt het verhaal van een historische strijd om het Witte Huis. Een verhaal dat in het voorjaar van 2019 begint in Iowa.



DEEL I  
IOWA